

LEGITIMAR LA PRESIDÈNCIA: EL JOVE TARRADELLAS I FRANCESC MACIÀ

Joan Esculies Serrat

Professor col·laborador d'Història Contemporània
a la Universitat Oberta de Catalunya

«El tercer cop que has pensat, potser falsament,
que una cosa va passar de determinada manera
ja et creus per sempre que va passar així».¹

JOSEP VILARASAU

«Un novel·lista explica històries que tenen mig
de veritat i mig de ficció amb la idea final
de trobar la veritat profunda. De Gaulle va fer
el mateix: va escriure les memòries amb una visió
seva de França que no és del tot certa, com si
s'hagués inventat la gran novella francesa de 1940».²

ALEXIS JENNI

Des que a l'agost de l'any 1954 va ser elegit president de la Generalitat de Catalunya a l'exili, Josep Tarradellas va haver de lluitar sempre contra els qui van qüestionar-ne l'elecció, els qui el van voler descavalcar del càrrec i els qui no el van reconèixer mai com al seu president. No va ser una brega fàcil. Però el veritable desafiament va arribar quan a les portes del seu retorn va haver d'explicar qui era per defensar la seva legitimitat davant dels que li eren contraris, que eren molts, i davant d'uns ciutadans que no el coneixen, i que encara eren més.

1. Ariadna TRILLAS, «Josep Vilarasau: "Que el president de La Caixa mana més que el de la Generalitat? Mentida podrida"», Ara, 10-11-2012.

2. Àlex TORT, «De Gaulle mentia tant com ho fan els grans novel·listes», La Vanguardia, 8-11-2012.

Durant els anys de la Transició el seu esforç per legitimar-se i el relat que va escollir per fer-ho van fixar la imatge que durant molts anys s'ha tingut de Tarradellas. Amb el seu relat, el que el polític va guanyar d'una banda ho va perdre de l'altra, a un preu segurament massa elevat. A continuació presentaré d'on va sorgir i quin era aquest relat creat *ad hoc*. Després resseguiré la trajectòria real de Tarradellas en els seus primers quaranta anys. I acabaré amb l'interès que té plantejar aquestes qüestions.

QÜESTIONAR TARRADELLAS

Al mateix mes de la seva elecció a Mèxic com a president, a l'agost de 1954, adjunts seus a la Secretaria General d'Esquerra Republicana de Catalunya com ara Joan Sauret van quedar estupefactes en veure Tarradellas en el màxim càrrec del Govern català, malgrat la seva aparent manca d'interès per rellevar Josep Irla, el successor de Lluís Companys. La sorpresa no es va pair i aviat aquells com Sauret se li van oposar.³

També, tot i que el decret de proclamació ordenava i manava als catalans i ciutadans de Catalunya que, fins que el poble no recobrés la plenitud de la seva llibertat política, reconeguessin el president elegit pels diputats del darrer parlament català,⁴ alguns com va ser l'independentista Joan Masot, quan parlaven amb els pròxims a Tarradellas, per no esmentar-lo ni reconèixer-lo deien «aquell a qui tu li dius president».⁵ Altres, com ara l'ex-secretari general de la UGT, Miquel Ferrer, s'hi referien com «el president dels nou diputats», al·ludint als aplegats a Mèxic durant l'elecció.⁶

L'any 1959, al·legant que d'acord amb l'Estatut de Núria els mandats presidencials finalitzaven al cap de cinc anys, els mateixos que havien promogut la candidatura de Pau Casals el 1954 per presidir la Generalitat van moure's per proposar de nou el violoncel·lista, però ara per fer caure Tarradellas. Els diputats fidels al president, com ara el secretari de la mesa Antoni Dot i Arxer, no es van molestar, però, ni tan sols a convocar la Diputació Permanent del Parlament a l'exili per valorar-ho.⁷

3. Joan ESCULIES, *Josep Fontbernat: Conseller de Tarradellas*, Barcelona, Fundació Josep Irla, 2017.

4. Carles SANTACANA, *Josep Tarradellas: L'exili I (1939-1954)*, Barcelona, DAU, p. 101.

5. Carta de Josep Fontbernat a Josep Tarradellas, 14 de setembre de 1956, Andorra la Vella, Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià (AMTM).

6. Miquel FERRER, *La Generalitat de Catalunya a l'exili*, Barcelona, Aymà, 1977, p. 165.

7. Albert PLANAS, *Antoni Dot i Arxer (1908-1972)*, Barcelona, Fundació Josep Irla, p. 137-141.

Encara que sovint la historiografia ho deixa aquí, Tarradellas va enfrontar-se de manera periòdica a nous intents per substituir-lo, fins i tot en dates tan avançades com 1970 i 1971. Aprofitant períodes en què va emmalaltir i altres en què hi havia relleus al capdavant del Govern de la República Espanyola, alguns diputats catalans van tornar a posar la qüestió de la presidència damunt la taula.⁸

El colofó a tots aquests intents de laminar la seva legitimitat i la seva pervivència en el càrrec, i la constatació que això aniria per aquí, el va posar el mateix Joan Carles I en la trobada que va tenir amb Tarradellas el 29 de juny de 1977. El rei, molt ben informat, li va fer notar que entre la dimissió d'Irla i el seu nomenament havien transcorregut uns mesos que va qualificar de «buit de poder». El president es va afanyar a aclarir que Irla havia delegat prèviament les seves funcions en ell, com a conseller primer, abans de dimitir.⁹

Va ser per aquesta remor de fons persistent que Josep Tarradellas va ser sempre molt conscient que en el moment del seu retorn, si es donava el cas, una de les principals escomeses envers la seva figura vindria pel flanc de qüestionar-li la legitimitat d'una presidència avalada per uns diputats en circumstàncies extraordinàries.

INCARDINAR-SE AL PASSAT

A partir de la tardor de 1976, quan la possibilitat de tornar va deixar de ser una quimera, la necessitat de Tarradellas de donar-se a conèixer i d'incardinar-se al passat per assentar el seu present va ser imperiosa. Explicar, però, que era el successor d'Irla era ridícul. Ningú no sabia qui era l'empresari taper que havia mort a la Costa Brava el 1958. Vincular-se a Lluís Companys resultava arriscat. En els anys de la Transició el president màrtir no representava la superació de la Guerra Civil, sinó que aprofundia en els greuges, essent com era un personatge controvertit.¹⁰

8. Carta de Josep Tarradellas a Francesc Ferreras, 20 de gener de 1971, AMTM, i carta de Francesc Ferreras a Josep Tarradellas, 23 de febrer de 1971, AMTM.

9. Josep TARRADELLAS, «Ja soc aquí»: *Recuerdo de un retorno*, Barcelona, Planeta, 1990, p. 136.

10. Felip CALVET i Josep Maria ROIG, *José Irla: President de la Generalitat de Catalunya a l'exili*, Barcelona, Fundació Salvador Vives i Casajuana, 1983, i Josep Maria SOLÉ, *Lluís Companys: President de Catalunya: Biografia humana i política*, Barcelona, Generalitat de Catalunya i Fundació Enciclopèdia Catalana, 2 vol., 2006.

Calia anar més enrere i cercar una figura que no generés divisió ni fos qüestionada i que simbolitzés la unitat dels catalans i l'entesa política d'aquests amb la resta d'espanyols. Aquesta figura no era altra que la del president Francesc Macià. Un dels màxims consellers de Tarradellas a l'exili, el diputat d'ERC Josep Fontbernat, li deia sovint: «El nostre millor *trunfo* és encara Macià. I amb Macià, la Generalitat, que ha depassat en la imaginació dels catalans el fet —gairebé diria *administratiu*— de l'Estatut. La Generalitat és Macià; és el Parlament, és el Govern».¹¹

Sota aquesta premissa, Fontbernat volia fer veure al president que tenia credencials sobrades per reclamar la seva vinculació amb Macià i que per fer-ho calia apel·lar als anys en què Tarradellas havia format part de la Joventut Nacionalista La Falç, que tenia l'Avi de president d'honor. «Et gosaria dir que caldria recomençar el "miracle Macià"», deia Fontbernat. «Per què no? Tu a quinze anys ja eres l'home de La Falç. On eren molts dels que ara et critiquen o et voldrien ignorar?».¹² Com en altres ocasions, Tarradellas va valorar la visió del seu amic i la va dur a la pràctica anys després.

D'entrada, quan el tinent coronel Andrés Cassinello es va entrevistar amb Tarradellas al novembre de 1976 va destacar en el seu informe que sobre el seu amfitrió hi havia «obsessivament» la imatge de Macià, «president d'una Generalitat sense contingut entre l'abril de 1931 i l'agost de 1932».¹³

ELS ALTAVEUS

A partir d'aleshores, Tarradellas, un home molt conscient de la importància de la comunicació en la política del segle xx, va utilitzar aquells que l'anaven a entrevistar com a corretges de transmissió del que volia que fos el relat de la seva vida política.

Va fer servir d'altaveu, per exemple, l'entrevista que els joves historiadors Ferran Mascarell i Leandre Colomer li van fer al desembre de 1976 per

11. Cartes de Josep Fontbernat a Josep Tarradellas, 20 i 26 de novembre de 1955, Andorra la Vella, AMTM.

12. *Ibidem*.

13. Josep BENET, *El president Tarradellas en els seus textos (1954-1988)*, Barcelona, Empúries, 1992, p. 343.

publicar-la en el primer número de *L'Avenç*.¹⁴ També, al febrer de 1977, quan Baltasar Porcel va anar a la caça de Tarradellas, i quan ho va fer al març d'aquell mateix any el periodista Joaquín Soler i Serrano. La transcripció de la conversa amb aquest darrer es va publicar com a *Conversaciones con Tarradellas*, tot just un mes després.¹⁵ I a l'abril d'aquell mateix any va aparèixer el resultat del diàleg amb Porcel com a *Josep Tarradellas: President de la Generalitat*.¹⁶

Cap d'aquests, ni gairebé cap altre periodista o historiador que se li va acostar durant el 1976 i el 1977, no tenia coneixements suficients de l'etapa republicana, i no diguem ja de l'anterior, per qüestionar qualsevol relat que el polític pogués formular.

EL RELAT PER LEGITIMAR-SE

Qualsevol lector de les entrevistes s'endua la impressió que Tarradellas havia estat des d'adolescent un estret col·laborador de Macià. «Jo tenia divuit anys quan el vaig conèixer [1917], i fins als trenta-dos [1931] vaig ser l'home de Macià. Vaig ser el seu secretari, i penso que ens vam entendre força bé. Macià va influir poderosament en la meua vida. Tenia tres o quatre virtuts elementals, que sempre he tractat de seguir», deia.¹⁷ «Jo li vaig tenir a Macià una veneració, tota la vida, i es pot dir que ell em tenia un afecte gairebé paternal», afegia.¹⁸

Tarradellas es presentava també com a fundador del primer partit polític de Macià, la Federació Democràtica Nacionalista, apareguda al febrer de 1919. I usant l'aval pòstum de l'Avi assegurava: «Inconscientment faig moltes coses com ell les hagués fet. Per exemple, en la meua actitud d'avui pel que fa a Madrid, és a dir, en relació amb els problemes de l'interior de Catalunya, i dels d'Espanya, jo penso que Macià hi estaria plenament d'acord».¹⁹

14. Leandre COLOMER i Ferran MASCARELL, «Ens vam governar, ens volem governar i ens tornarem a governar», conversa amb Josep Tarradellas, *L'Avenç*, núm. 0 (desembre 1976), p. 24-35.

15. Joaquín SOLER, *Conversaciones con Tarradellas: President de la Generalitat*, Madrid, Sedmay, 1977.

16. Baltasar PORCEL, *Josep Tarradellas: President de la Generalitat*, Barcelona, Ed. AC, 1977, p. 14-15.

17. Joaquín Soler, *Conversaciones...*, p. 23.

18. Baltasar PORCEL, *Josep Tarradellas...*, p. 41-42.

19. Joaquín SOLER, *Conversaciones...*, p. 24.

Com a polític experimentat que era, i per haver tingut enormes desavinences amb l'ala més intransigent del nacionalisme català durant el període republicà, Tarradellas va utilitzar també els gestos de Macià per preparar el terreny davant les expectatives maximalistes en el marc de la recuperació de l'autogovern. Era conscient que les crítiques més dures li arribarien pel cantó hereu del separatisme dels anys trenta, l'independentisme català de nou encuny que havia quallat a partir dels anys setanta.

Per contrarestar les crítiques d'aquests sectors Tarradellas va usar els seus altaveus i va difondre la seva interpretació del moment clau de la trajectòria de Macià: l'acceptació de la Generalitat en una Espanya republicana tres dies després d'haver proclamat la República Catalana el 14 d'abril de 1931. Tarradellas justificava el seu acatament del nou règim, la monarquia parlamentària, explicant que quan Macià va confessar que el 17 d'abril havia estat el dia més trist de la seva vida no ho deia per haver renunciat a la República Catalana, sinó després de constatar que els catalans en el seu conjunt no estaven disposats a arribar fins a les últimes conseqüències per defensar-la. Per tant, fent la translació al moment de la Transició, es podia considerar que l'autonomia era una bona solució. No calia anar més enllà perquè Catalunya ja en tenia prou.²⁰

El president plantejava que Macià havia canviat un desig per una realitat. I feia servir un recurs molt tarradellista per expressar-ho: insinuar que no volia dir una cosa per acabar dient allò que, suposadament, no volia verbalitzar. «Macià va tenir la serenitat de dir: "No, no és això"», referint-se a la República Catalana. «Un polític», va dir a Soler Serrano, «no pot deixar-se portar pels entusiasmes del moment. Sense ànim d'establir comparacions, que serien ridícules, l'altre dia, quan molts volien que jo fes certes coses, vaig dir: "No, no faré això". Li ho dic perquè vegi com, potser inconscientment, segueixo una línia de conducta molt paral·lela a Macià».²¹

A la fi, el 23 d'octubre de 1977 Tarradellas va tornar. En el moment més esperat, el president va tenir també present a Macià. Va sortir al balcó del Palau de la Generalitat i va començar el seu discurs amb el famós «Ciutadans de Catalunya».²² L'expressió volia imitar un cop més Macià, com

20. Josep Maria BRICALL, *Memoria de un silencio: El gobierno Tarradellas (1977-1980)*, Barcelona, Plaza & Janés, 2003, p. 236-237.

21. Joaquín SOLER, *Conversaciones...*, p. 42.

22. Josep TARRADELLAS, «Ja soc aquí...», p. 230.

ell mateix va reconèixer, perquè l'Avi començava els seus discursos amb la famosa interpel·lació «Catalans!».

La frase de Tarradellas no va ser una improvisació com a vegades s'ha dit. El polític tenia un gran sentit de la història i no deixava res a l'atzar. Però usant el terme *catalans* temia que una part important de la immigració arribada a Catalunya durant el franquisme provinent d'altres punts d'Espanya no se sentís al·ludida. D'aquí el canvi a *ciudadans de Catalunya*, que era, per dir-ho així, menys ètnic. L'ús de *ciudadans* no era nou. L'havia fet servir ja durant la Guerra Civil com a conseller primer i l'usava en els seus comunicats com a president.²³

Cal dir, però, que el significat de l'expressió i la necessitat d'utilitzar-la no la va pensar originàriament Tarradellas, sinó Fontbernat. Aquest, ja l'any 1959, comentant un comunicat del moment, li va fer notar que una declaració política maximalista satisfaria els separatistes catalans, «però espanyaria el ciutadà de Catalunya». «Dic el *ciutadà*», va continuar Fontbernat, «perquè també compto amb el foraster castellà, andalús o murcià, que no tindria cap inconvenient a ser autonomista, mentre pogués continuar vivint a la terra que ha escollit per viure, ja sigui perquè es moria de gana al seu país, ja sigui perquè les circumstàncies l'han portat a Catalunya».²⁴

El president, però, era conscient que la seva legitimitat no quedava solucionada amb sortir al balcó de la Generalitat. Per reforçar el seu discurs reiteratiu d'incardinació amb Macià, Tarradellas es va inventar una tradició. És a dir, una pràctica, un ritual simbòlic, que implicava una continuïtat amb el passat per legitimar una autoritat i amb la institució que representava.²⁵

A l'estiu d'aquell 1977, quan el seu retorn es donava per fet, Tarradellas havia manat a un home de la seva confiança, Romà Planas, que localitzés «el collar de la Generalitat o medalló de Macià», fabricat amb or i ònix. Planas el va comprar per tres milions de francs, unes quatre-centes mil pessetes de l'època, a Francesc Ballester, el nebot de la segona esposa de Companys, Carme Ballester.²⁶

23. Josep TARRADELLAS, «Ja soc aquí...», p. 67 i 226.

24. Joan ESCULIES, *Josep Fontbernat...*, p. 193-197.

25. Eric HOBBSBAWM, «L'invent de les tradicions», a Eric HOBBSBAWM i Terence RANGER, *L'invent de la tradició*, Vic, Eumo, 1988, p. 13-25.

26. Xavier TEDÓ, «El preu de la investidura», *Avui*, 24-10-2008, p. 10, i Joan ESCULIES, «La història del medalló que avui rebrà Carles Puigdemont», *Ara*, 12-1-2016.

La nit del 10 de setembre de 1932, Macià va tornar de Madrid després de l'aprovació de l'Estatut d'autonomia de Catalunya a les Corts. La rebuda va ser multitudinària. El poeta i conseller de Cultura, Ventura Gassol, li va oferir al balcó del Palau de la Generalitat, «en nom del poble», el medalló que ell havia encarregat a l'orfebre Jaume Mercadé. Macià el va lluir aquella nit i també l'endemà, quan va anar a dipositar flors als peus de l'estàtua de Rafael Casanova. Un joveníssim Tarradellas, aleshores conseller de Governació, l'acompanyava en l'acte.

Va ser l'última ocasió en què Macià va lluir el medalló. No ho va fer el dia en què va acceptar el càrrec de president al Parlament, el 14 de desembre de 1932, perquè no existia cap cerimònia de presa de possessió. Tampoc no ho va fer Companys la tarda del 31 de desembre de 1933.²⁷ Tarradellas, en canvi, no va oblidar el medalló i quan va arribar el seu moment el va usar per vincular-se a Macià.

Poc abans del seu retorn, Tarradellas havia rebut a Saint-Martin el corresponsal de *La Vanguardia* a París. En la seva crònica, Tomàs Alcoverro relatava que el president el va rebre «a la seva biblioteca, davant de la tauleta on havia col·locat el collaret de Macià, el collaret dels presidents de la Generalitat».²⁸ Un cop més, Tarradellas mostrava el seu domini de l'escenificació.

El medalló que va descriure Alcoverro va entrar en joc el 24 d'octubre de 1977 a la cerimònia de presa de possessió del càrrec de president al Saló de Sant Jordi. Aquesta, a més de la promesa del càrrec, va consistir en la imposició del medalló a Tarradellas per part d'Adolfo Suárez. En el moment d'obrir el fermall per col·locar-l'hi al coll, no va cedir.²⁹ Finalment, davant la dificultat, el president retornat va haver de conformar-se a mostrar el medalló amb la mà.

Els seus detractors van voler veure en la resistència del collar a obrir-se un senyal des del Valhalla catalanista que qüestionava la legitimitat del

27. Diversos articles de premsa: a *La Vanguardia*, «La manifestación de anoche», 11-9-1932, p. 25, «La conmemoración del 11 de septiembre», 13-9-1932, p. 6, «La insignia presidencial», 14-9-1932, p. 4 i «La toma de posesión», 2-1-1934, p. 9; a *La Veu de Catalunya*, «El reconeixement de la llibertat de Catalunya» i «Elecció del president de la Generalitat», 15-12-1932, p. 3, i a *La Nau*, «La comitiva oficial», 12-9-1932, p. 4.

28. Tomás ALCOVERRO, «Las últimas gotas de un largo exilio», *La Vanguardia*, 20-10-1977, p. 9.

29. «El cierre del collar de la Generalitat cedió al tercer intento», *La Vanguardia*, 25-10-1977, p. 7.

president. Encara que sense advertir-ho, atorgant al tancament del medalló tal capacitat acceptaven implícitament la invenció de la investidura ideada per Tarradellas. Des d'aleshores, la cerimònia d'investidura dels presidents de la Generalitat no ha patit canvis substancials.

MÉS ALTAVEUS

I a Catalunya, les circumstàncies polítiques van fer que Tarradellas no pogués retre comptes en seu parlamentària sobre la seva política i la d'Esquerra Republicana durant la Guerra Civil i l'exili. Però ho hauria volgut. Li hauria agradat fixar el relat de qui era i de la seva trajectòria, a l'estil del Nutuk de Mustafa Kemal, *Atatürk*. En aquest discurs que va pronunciar el 1927, l'estadista va configurar el relat del seu paper en la guerra de la independència turca i el sorgiment de la nació moderna. Una explicació que la historiografia turca no va posar en dubte fins fa pocs anys perquè fer-ho s'interpretava com un qüestionament de la nació turca i del seu pare fundador.³⁰

Atès que Tarradellas no va poder fer un discurs similar, va continuar consolidant el relat de la seva figura a través d'autobiografies. Al març de 1978 va aparèixer la primera, *Josep Tarradellas: L'aventura d'una fidelitat*, del periodista Ernest Udina, que seria un dels seus caps de premsa en el govern d'unitat. El 1985 el president va mantenir una trobada amb Antoni Gutiérrez Díaz, secretari general del PSUC, i exconseller sense cartera del seu govern, que es va publicar l'any següent en forma de conversa. I un altre periodista, Albert Arbós, va redactar una nova autobiografia del president a partir de converses mantingudes amb ell. *Tarradellas: La consciència d'un poble* es va publicar al juny de 1988, coincidint amb la mort del polític.

En les autobiografies Tarradellas va reforçar el seu lligam amb Macià des de gairebé adolescent, assegurant que l'havia conegut l'any 1916 i que des d'aleshores «l'aniria veient molt sovint, consultant coses, accions, moviments a crear». I seguia dient que es va sentir plenament identificat amb ell tan bon punt el va conèixer, «tan identificat que de seguida [...] passava com un íntim de Macià i molta gent gran deia: "El jove Tarradellas, el jove de Macià"».³¹

30. Kemal ATATÜRK, *A Speech Delivered by Mustafa Kemal Atatürk: 1927*, Istanbul, Ministry of Education Printing Plant, 1963, i Erik J. ZÜRCHER, *The Young Turk Legacy and Nation Building: From the Ottoman Empire to Atatürk's Turkey*, Londres, IB Tauris, p. 6-16.

31. Ernest UDINA, *Josep Tarradellas: L'aventura d'una fidelitat*, Barcelona, Ed. 62, 1978, p. 36-37.

En una dècada, Tarradellas va deixar constància del relat del seu passat en tres llibres de converses, tres autobiografies i nombroses entrevistes, la qual cosa el converteix en un dels presidents catalans que més voluntat, i necessitat, ha tingut d'explicar la seva trajectòria. La síntesi del seu relat era que un Tarradellas adolescent havia conegut Macià, li havia fet de secretari, havia participat en el nacionalisme intransigent ja a la dècada dels anys deu i vint, i havia continuat de secretari de l'Avi als anys trenta. Després de passar per una explicació breu dels Fets d'Octubre, ja amb Companys de president s'arribava a la Guerra Civil.

Això, però, no va anar pas així...

BAIX PERFIL DE NACIONALISTA RADICAL

Josep Tarradellas i Joan va néixer el 19 de gener de 1899 a Cervelló. El seu pare, Salvador, era de Sant Joan Despí i compaginava la feina als forns de vidre amb el treball a les vinyes familiars. La mare, Casilda, era de Cervelló. El matrimoni, dos anys després va tenir una filla, Antònia. La de Tarradellas no era una família polititzada, encara que el pare era republicà.³²

Quan Josep tenia deu anys Salvador es va traslladar a Barcelona per associar-se amb el seu germà i dur un bar. Cinc anys més tard va independitzar-se del germà i va obrir el bar La Floresta, a la Gran Via de les Corts Catalanes amb el carrer Urgell. El seu progrés va permetre el trasllat de la resta de la família a Barcelona. Josep Tarradellas tenia quinze anys.

L'any 1914, en l'inici de la Primera Guerra Mundial i quan la Mancomunitat començava a caminar, Tarradellas va ingressar al Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria. El CADCI rondava els tres mil socis i tenia ensenyaments de diverses branques, entre les quals hi havia les que formaven als «dependents venedors i viatjants». Aquesta constava de quatre cursos en els quals s'ensenyava geografia, aritmètica, àlgebra, francès, economia, càlcul, tècnica dels negocis, redacció de documents, correspondència i transports, legislació duanera, publicitat i química.

32. Aquest apartat i els successius, mentre no s'indiqui el contrari, són una versió reduïda de Joan ESCULIES, *Josep Tarradellas: Dels orígens a la República (1899-1936)*, Barcelona, DAU, 2012, i de Joan Esculies, *Josep Tarradellas (1899-1936): Dels orígens a la Guerra Civil*, tesi doctoral, Universitat Pompeu Fabra, 2012.

Tarradellas no va tenir més preparació acadèmica que aquesta. La resta de coneixements els va adquirir de forma autodidàctica. En paral·lel, l'any 1915 va començar d'aprenent a la casa de representacions tèxtils Joan Casanovas i Ferrer, a la ronda Universitat. Hi va treballar de dependent fins que va anar al servei militar, el 1921.

Mentrestant, Macià s'allunyava de la Lliga per aproximar-se al fogar catalanista del CADCI, en un camí que el duria a ser un dels fars de bona part dels dependents, sobretot quan la mort de Domènec Martí i Julià, president de la Unió Catalanista, al juny de 1917, va deixar vacant la posició de profeta de l'indefinit món del nacionalisme radical català.

Al juny de 1918 es va renovar el Consell Directiu del CADCI i les juntes de les diferents seccions de cara al curs següent. Un amic de Tarradellas, Miquel Guinart, va resultar escollit president de la Secció Permanent de Propaganda Autonomista i ell, que tenia dinou anys, es va presentar voluntari per ajudar. Així va entrar a formar part de la junta de la secció com a vocal cinquè. Tarradellas, malgrat que ho esmentés sovint, no va ocupar el càrrec de secretari ni en aquesta ni en juntes posteriors. Donada la seva gran dedicació a la secció, però, és probable que se'n sentís.

A través de la Secció de Propaganda i del seu amic, Tarradellas va entrar a formar part de l'ambient de l'incipient separatisme català. Un «moviment polític» urbà, eminentment barceloní i amb escassa organització interna, amb un marc ideològic vague que contenia des de reivindicacions que anaven poc més enllà d'una conscienciació catalana —basada en símbols literaris i referències històriques que embolcallaven l'afermament de la llengua i de la cultura social—, fins a l'autonomisme, passant pel federalisme espanyol, la confederació, l'iberisme i l'independentisme.

El nacionalisme intransigent es concretava en un grapat d'entitats, la majoria anomenades Joventut Catalanista o Joventut Nacionalista seguides d'un nom de guerra com ara La Nostra Ensenya, L'Avançada, Pàtria Nova, Barricada, La Coronela o Els Nets dels Almogàvers. Aquestes, independents o com a seccions de propaganda de centres nacionalistes i casals dels diversos barris barcelonins, mantenien una estreta relació amb la Unió Catalanista, hi estiguessin adherides o no.

A l'agost de 1918 es va constituir a Barcelona una de les entitats que més anomenada va tenir en aquest ambient i de la qual Tarradellas va formar

part: la Joventut Nacionalista La Falç. Tarradellas va socialitzar-se en el medi intransigent, però només com un membre més. La Falç va arribar a tenir uns tres-cents socis, i el jove Tarradellas s'hi va adherir, com la majoria dels qui en formaven part, per participar en les activitats que s'organitzaven, sobretot les ballades de sardanes. La Joventut tenia una secció femenina, i per tant era senzill trobar-hi mosses. Això explica en part l'èxit de l'entitat.

El cas és, però, que només els quadres directius, una vintena de noms que s'alternaven els càrrecs, estaven veritablement polititzats. Així, encara que ho diria durant el seu retorn, Tarradellas no va fundar ni ser membre de la direcció de la Joventut Nacionalista La Falç dels anys deu, ni de principis dels vint.

El 1919, Macià va ser nomenat president honorífic de La Falç en la junta general ordinària de socis de l'entitat. La Falç va ser, doncs, com la majoria d'entitats nacionalistes radicals, macianista, si bé l'impuls per crear-la no va provenir d'ell. Macià també aquell any va fundar la Federació Democràtica Nacionalista, a la qual es van sumar alguns centres nacionalistes, però no pas La Falç.

Tot i que ho va incorporar al currículum per vincular-se a Macià, Tarradellas no va ser secretari general de la Federació Democràtica Nacionalista, ni va fundar les publicacions nacionalistes *Esquerra* ni *Abrandament*, ni tampoc la més emblemàtica d'aquell ambient, *L'Intransigent*. En aquest periòdic de les Joventuts Nacionalistes Radicals hi va publicar només mitja dotzena d'articles. Quan a finals dels anys setanta va fer córrer que n'havia estat l'impulsor, la vídua de Domènec Latorre va fer anar a la seva filla a cercar exemplars de la publicació per certificar que la memòria no li fallava i que, en efecte, era el seu marit, afusellat pels franquistes el 1939, el veritable fundador del diari.

L'estiu de 1919 Tarradellas va començar a festejar amb Antònia Macià, qui malgrat el cognom no tenia cap mena de parentiu amb el polític. Antònia era aprenenta de modista i veïna de Gràcia, filla d'Antoni Macià i Olivé, barceloní, i de Rufina Gómez i Ruiz, de Nájera, a La Rioja. El seu pare era dependent i més tard va ser cap de secció dels magatzems El Siglo. Tarradellas i Antònia es van conèixer a l'Orfeó Gracienc, del qual ella formava part.

PROGRÉS PROFESSIONAL

Tarradellas, amb vint-i-un anys i 1,84 metres d'alçada, va entrar a la caixa de reclutament l'1 d'agost de 1920. El seu pare va abonar «la quota», mil pessetes, per aconseguir la reducció del servei de dos anys a deu mesos. Així i tot, com que va coincidir amb la Guerra del Marroc, el termini es va allargar. La quota li va estalviar d'anar al front. Tarradellas es va presentar a concentració al febrer de 1921 i el 10 d'abril va jurar bandera en el Regiment d'Infanteria Jaén núm. 72, que tenia la caserna a la Barceloneta. L'1 d'agost va ser cridat a files com a sanitari de segona a la Quarta Comandància de Tropes de Sanitat de l'Hospital Militar Gómez Jordana de Melilla. Hi va arribar poc després la batalla d'Annual.

Una vegada retornat, a les acaballes de la primavera de 1923 i poc abans que comencés la Dictadura de Primo de Rivera, Tarradellas va convertir-se en el que avui diríem un emprenedor. Va demanar un préstec al seu pare per no tornar a fer de dependent i poder treballar pel seu compte. Va identificar tres àrees d'interès comercial: Irlanda del Nord, el nord d'Anglaterra i la perifèria de Londres, com a regions amb un fort desenvolupament del tèxtil i de la porcellana; Txecoslovàquia i Alemanya, com a zones de producció de vidre i porcellana, i Nova York i la regió dels grans llacs americans, com a àrees productores de teixits fets amb cautxú.

Va preparar un model de carta en francès i en anglès i va oferir-se com a representant de comerç dels productes d'empreses d'aquestes zones a Espanya a comissió, no pas com a agent comprador. Per tant, si venia guanyava i si no, no perdia diners. Tarradellas va contactar amb no pas menys de setanta-cinc empreses entre la tardor de 1923 i l'abril de 1934. Va arribar a representar-ne entre cinc i vuit a la vegada.

L'empresa que millor li va funcionar va ser I. B. Kleinert, que fabricava teixits de cotó recoberts de cautxú, llençols, pantalons, gorres i vestits de bany, entre d'altres. Era una empresa nord-americana amb tres seus a Europa: Londres, París i Hamburg. A partir de desembre de 1923, Tarradellas va esdevenir-ne l'agent exclusiu per a Espanya, fins com a mínim al 1934.

De resultes de la seva feina va viatjar en diverses ocasions a París, Londres, Bèlgica, Hamburg, Berlín, Txecoslovàquia, Hongria, Àustria, Suïssa i Itàlia. Els viatges continuats a l'estranger li van permetre un contacte de primera mà amb realitats socioeconòmiques i polítiques més enllà de l'horitzó parisenc dels seus contemporanis més avançats.

Així, quan Tarradellas es va decidir a entrar en política activa ja comptava amb un bagatge important, malgrat la seva joventut, que el va dotar d'una clara experiència respecte a companys de la seva generació. I això, és clar, va alimentar unes enveges que serien els fonaments de l'antipatia que Tarradellas generaria, sobretot, entre els sectors sorgits del mateix ambient que ell. Els qui no havien sabut progressar com ell, vaja.

El 3 de desembre de 1927, Josep Tarradellas, amb vint-i-vuit anys, es va casar amb Antònia Macià, de vint-i-tres, al Monestir de Montserrat. Una setmana després, el matrimoni va anar de viatge de noces a Londres, Brussel·les i París, i Tarradellas va aprofitar per visitar les delegacions d'I. B. Kleinert.

El 9 de setembre de 1928 el matrimoni Tarradellas va tenir el seu primer fill: una nena que es va dir Montserrat i que va néixer amb síndrome de Down. El naixement es traduí en una gran alegria, però també en un gran dolor. La vida del matrimoni va canviar per complet i va ser d'una gran transcendència per Tarradellas, perquè va ser aquest fet el que l'induí a dedicar-se a la política. Segons la mateixa Antònia, la intensa dedicació d'ell a la política era una vàlvula d'escapament a la dolorosa situació que, sobretot durant els primers anys, es va viure a casa.

En començar la dècada dels trenta, coincidint amb la fi de la Dictadura de Primo de Rivera, després de set anys com a representant de comerç, Tarradellas va regalar un Mercedes al seu pare i poc després, una casa a Cervelló. Dit d'altra manera, el progrés professional de Tarradellas li va permetre una posició econòmica notable, i la seva motivació per involucrar-se en política a partir d'aquell moment no va venir donada per la necessitat de llaurar-se una sortida laboral a través d'aquesta.

Durant la Dictadura, Tarradellas no va prendre part en actuacions clandestines. No va participar, és clar, en l'Estat Català de Macià, ni en els Fets de Prats de Molló. I mai no va pretendre haver-hi participat, com sí que van fer molts altres per tal d'aconseguir una adscripció que els reportés una feina durant l'etapa republicana. Al contrari, Tarradellas, durant la Transició, va esforçar-se per marcar distància amb les accions paramilitars de Macià perquè amb el teló de fons d'ETA calia repudiar qualsevol acció violenta.³³

33. Iker CASANOVA, *ETA 1958-2008: Medio siglo de historia*, Tafalla, Txalaparta, 2007, i Àlvaro BAEZA, *ETA (1959-2003): La historia terrorista ETA*, Sant Sebastià, ABL, 2003.

EL *FIXER*

A l'inici dels anys trenta, Tarradellas va aprofitar les seves coneixences prèvies a La Falç per participar en la refundació de l'entitat al gener de 1931. Així doncs, al contrari del que va afirmar després, no va iniciar la seva col·laboració amb Macià fins a la Conferència d'Esquerres, al març d'aquell any. Ho va fer en el marc de la fundació d'Esquerra Republicana de Catalunya, en la qual va participar La Falç.

Aquells dies de març, a Gràcia i a Sants tothom demanava que Macià, l'home de moda, anés a visitar el seu casal polític. Enmig de l'olla de grills, Tarradellas va fer una cosa molt simple. Va agafar paper i llapis, va anotar les peticions i va quadrar un calendari. Això el va convertir *de facto* en secretari de Macià.

A partir d'aleshores Tarradellas va abocar la seva experiència com a representant de comerç i petit empresari a la pràctica política. No era un advocat avesat a discernir la lletra petita, a escriure i a dissertar; era un home de negocis que duia la representació de cases comercials. Una tasca gens senzilla per a un home que no fos organitzat i sabés com havia d'aparèixer davant de cadascun dels seus clients.

Aquesta experiència professional no la tenia cap dels seus companys. Així, amb trenta-dos anys —al costat d'homes com eren Macià, de setanta-dos; Amadeu Hurtado, de cinquanta-sis; Companys, de quaranta-nou; Manuel Serra i Moret, de quaranta-set; Carles Pi i Sunyer, de quaranta-tres; Joan Casanovas, de quaranta-un, o Ventura Gassol, de trenta-vuit, per citar-ne uns quants—, Tarradellas va esdevenir la persona, el *fixer*, el solucionador de problemes, en qui es podia delegar qualsevol assumpte amb la seguretat que allò quedaria resolt.

Un repàs breu ho certifica. A l'abril de 1931 va dirigir la campanya electoral d'ERC a les municipals. «La seva tasca», segons el seu amic Joan Casanelles, «fou difícil, però li permeté demostrar els seus dots de bon organitzador. Volia ordenar-ho tot, fins i tot els nostres desordres, a base de fixxes».³⁴ I és que Tarradellas, en una obsessió que l'acompanyaria tota la vida, ja aleshores era partidari d'aplegar i arxivar la informació.

34. Joan CASANELLES, *Joan Casanelles i Ibarz (1904-1986): Memòries i biografia*, a cura de Joan Baptista Culla, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1991, p. 114.

Després que Macià proclamés la República i mentre hi havia cops de colze per sortir al balcó, Tarradellas posava ordre i s'ocupava de deixar entrar els reporters. Després de tres dies de negociacions, una vegada a la presidència de la nova Generalitat, el 17 d'abril de 1931, Macià va nomenar-lo, ara sí *de iure*, com al seu secretari particular. Aleshores Tarradellas va organitzar l'Oficina de Premsa de la Generalitat, va instaurar-hi el recull de premsa diari i va crear una sala de premsa.

Com a secretari, va acompanyar Macià en el seu periple pels pobles de Catalunya, unes visites que eren passejades triomfals per al president i en les quals Tarradellas va copsar de primera mà el valor de la imatge. Una experiència que, afegida a l'exemple de Macià presentant-se o representant-se com a president d'un «estat català» virtual durant el seu exili (1923-1931), va resultar molt útil a Tarradellas en el futur, quan va esdevenir president a l'exili. De Macià va aprendre'n l'art de la representació d'un poder gairebé inexistent.

Al juny de 1931 Tarradellas va organitzar la campanya de les eleccions d'ERC a les Corts Constituents i ell mateix va sortir elegit diputat. Al juliol va crear l'oficina de la Generalitat a Madrid. Tarradellas no va destacar com a parlamentari al Congrés. Malgrat tot, el president del Consell de Ministres, Manuel Azaña, va arribar a dir: «Si en mi partido tuviese una docena de muchachos con el espíritu político y el entusiasmo y la voluntad de trabajo y la fe de Tarradellas, otra sería la vida política de estas Cortes y otro el camino venturoso de la República».³⁵

UN ASCENS FULGURANT

A l'agost de 1931 Tarradellas va dirigir l'oficina de propaganda de l'Estatut de Núria i va organitzar la campanya plebiscitària. Com a conseqüència de la bona feina feta, el 29 de desembre Macià el va nomenar conseller de Governació del segon govern provisional de la Generalitat. Durant l'any 1932, a banda de la tasca pròpia del departament, va dirigir les obres de dignificació del Palau de la Generalitat, el viatge d'Azaña a Barcelona arran de l'aprovació de l'Estatut i l'habilitació del Parlament de Catalunya. El 3 d'octubre, en el tercer govern provisional de la Generalitat, Tarradellas continuava a Governació.

35. Josep Maria POBLET, *Historia de l'Esquerra Republicana a Catalunya*, Barcelona, Dopesa, 1976, p. 113.

Al novembre de 1932 Tarradellas va ser escollit diputat al Parlament de Catalunya. El 19 de desembre Macià va nomenar-lo conseller de Governació i Sanitat en el primer govern estatutari de la Generalitat. Dit d'una altra manera, des de l'abril de 1931 no hi va haver cap esdeveniment de relleu en el decurs de la política catalana que no l'organitzés Tarradellas. Així com Amadeu Hurtado va resoldre bona part dels entrebancs jurídics que trobava la Generalitat en el camí cap a la seva estructuració, en el que podríem denominar «la feina portes endins», Tarradellas va encarregar-se de «la feina portes enfora».

LA CRISI

Però aleshores, al gener de 1933, va arribar el trencament amb Macià, un aspecte que el seu relat interessat posterior no podia amagar, però pel qual calia passar de puntetes. És per això que Tarradellas s'estimava més d'assegurar: «Es va produir el que es va produir», en referència a la crisi. «Potser val més que no en parlem, són coses del passat. L'amistat amb el president Macià sempre va ser ferma».³⁶

L'afer és complex, però la síntesi és aquesta. A Macià l'avorria anar a explicar-se al Parlament, entre altres coses perquè no era un bon orador. L'anomenat grup del diari *L'Opinió*, amb Joan Lluhí al capdavant, volien deixar-lo com una figura simbòlica i que els delegués el poder executiu. La primera ocasió en què això es va posar sobre la taula va ser en el relleu del governador civil de Barcelona. Tant des de Madrid com Lluhí, que aleshores era el cap del Consell Executiu, estaven d'acord que fos Tarradellas qui, com a conseller de Governació, acumulés el càrrec transmutat en el de governador general de Catalunya, per facilitar el traspàs d'una part de les competències d'ordre públic.

Macià s'hi va negar. Per fer-ho simple, no volia que algú del seu partit es fes responsable del Govern Civil perquè no fos ningú d'Esquerra qui hagués de reprimir els obrers i restés rèdits electorals. Això va dur a una crisi de govern que va acabar amb la dimissió de Tarradellas, de Lluhí i de consellers afins. S'hi afegia també —i durant la resta de 1933 l'afer s'incrementà— el fet que des de les Joventuts d'Esquerra Republicana d'Estat Català, capitanejades pels germans Badia i Josep Dencàs, es pressionava

36. Albert ARBÓS, *Tarradellas: La consciència d'un poble*, Barcelona, Grijalbo, 1988, p. 21.

Macià perquè els atorgués a ells més poder i més posicions en l'administració i menys a gent com els de *L'Opinió* i el mateix Tarradellas.

La pressió a la qual les JEREC sotmetien Macià i els enfrontaments dialèctics que van obrir-se a partir d'aleshores entre aquest sector i Tarradellas, fins a l'expulsió del partit d'aquest i dels lluhins al setembre de 1933, s'havia covat ja abans de la Dictadura. El progrés professional, i després polític, de Tarradellas va generar recels i enveges en el sector del nacionalisme radical, medi en el qual s'havia socialitzat. Qui no havia estat macianista de primera hora, ni havia seguit l'Avi a l'exili, triomfava, mentre que els seguidors intransigents s'havien de dirigir a ell com a conseller de Governació —i, per tant, manant sobre les polítiques de personal— per aconseguir un lloc a la nova administració.

Atès el tarannà de Tarradellas com a fre a les seves aspiracions en vista de l'estructuració dels cossos de seguretat de la Generalitat —una mena d'exèrcit estatal o paraestatal, d'acord amb la visió separatista—, en què els nacionalistes «ferms» o «de pedra picada» veien el seu horitzó professional, el xoc de posicions estava servit. Amb la crisi, Macià va perdre una de les persones del Govern que més contribuïa a contenir els joves grimpadors de les JEREC, amb qui sovint ni tan sols ell no volia reunir-se. Arran de la crisi de gener, les relacions entre Tarradellas i Macià van trencar-se, i el president va morir pel Nadal de 1933 sense que es tornessin a tractar.

La crisi amb Macià va tenir una altra derivada. Va fer que Tarradellas es mostrés distant amb Companys, el cap de la facció republicana en el si d'ERC. En la seva visió, el del Tarròs havia nedit i guardat la roba i havia deixat que Tarradellas i els lluhins es barallessin amb les JEREC per treure'n profit, malgrat que Companys compartia la seva visió dels intransigents. I això a Tarradellas li resultava inacceptable.

Una vegada expulsats, Tarradellas i els lluhins es van proposar reemplaçar ERC. Entenien que Esquerra s'havia desnaturalitzat i no representava l'esquerra democràtica catalana. No es tractava de crear un nou programa sinó un nou partit, el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, per substituir un instrument als seus ulls inoperant. El PNRE es va constituir a l'octubre de 1933 i Tarradellas va esdevenir-ne el secretari general.

Tot i aquests moviments, Tarradellas no va ser mai un membre més del grup de *L'Opinió*. Anava amb ells però tenia el seu propi criteri i feia el seu

propi camí, a més de tenir la seva pròpia base d'operacions, La Falç, que ara havia deixat Esquerra i donava suport al Partit Nacionalista.

ELS FETS D'OCTUBRE I DERIVADES

El 31 de desembre de 1933 Companys va ser escollit president de la Generalitat de Catalunya. L'elecció va suposar gradualment la sortida de l'atzucac en què es trobaven els lluhins. Ho seria per a ells, però no pas per a Tarradellas. El 3 de gener Companys va formar un govern en què va entrar Lluhi. Tarradellas va rebutjar qualsevol càrrec i es va tornar a dedicar més als seus afers comercials, tot i que no va abandonar la política.

Mesos després, durant els Fets d'Octubre de 1934 Tarradellas va anar al Palau de la Generalitat a assabentar-se de la proclamació de Companys. No és que estigués en contra de la idea de l'Espanya federal; el que no compartia Tarradellas era que l'aleshores president lligués el futur de l'autonomia catalana al suport a una determinada opció política, en aquest cas a la revolta socialista. Per Tarradellas, Catalunya havia d'actuar com un bloc unitari i l'autonomia havia de quedar al marge del color polític que manés a Madrid.

Com que pel tiroteig quedà tancat a Palau, Tarradellas fou detingut i dut al vaixell-presó *Uruguay* i després al *Ciudad de Cádiz*. El 18 d'octubre va quedar en llibertat després de fer-se evident que ell no havia participat en l'acció governamental. Els Fets d'Octubre van suposar el cop de gràcia del PNRE. A banda de la detenció de la cúpula dirigent i de l'empresonament de Lluhi, es van clausurar les seus del partit i es va prohibir la publicació de *L'Opinió*. Tarradellas, preveient la fi pròxima del partit, va dimetir a començaments d'abril de 1935 del càrrec de secretari general.

Davant la convocatòria d'unes noves eleccions a les Corts, al febrer de 1936, Tarradellas va visitar Lluhi i Companys a Cadis, on estaven empresonats. El 5 de febrer el PNRE va entrar al Front d'Esquerreres de Catalunya. Tarradellas no va voler formar part de la candidatura. L'àmplia victòria del Front d'Esquerreres a Catalunya i del Front Popular d'Azaña a la resta de la República van dur al restabliment de la Generalitat i a l'alliberament i restitució de Companys al capdavant del poder autònom. A mitjans del mes de juny Tarradellas va reintegrar-se a la majoria parlamentària d'ERC i va reincorporar-se al partit. Un mes després va començar la Guerra Civil.

UN CAMÍ PARTICULAR

A partir de l'any 1976 Tarradellas va reelaborar el relat de la seva joventut, inflant la seva relació amb Macià i amb el nacionalisme intransigent en els anys anteriors a la Segona República. D'aquesta manera volia aparèixer com el seu continuador, apuntalar el seu flanc nacionalista i legitimar el seu retorn i el de la institució que representava, perquè l'Avi evocava la unitat del catalanisme i la tradició de la Generalitat. En fer-ho Tarradellas va ocultar, com hem vist, una trajectòria molt més rica.

I és que, en els seus trenta-set primers anys, Tarradellas va seguir un camí formatiu completament diferenciat del de la gran majoria de presidents catalans i espanyols que li van ser contemporanis. Tenia una trajectòria més pròpia en tot cas dels homes de negocis nord-americans, dels *self-made men*, que feien el salt a la política que no pas dels polítics catalans i espanyols.³⁷

La majoria de presidents de la Mancomunitat (1914-1925), de la Generalitat de Catalunya (1931-1954) i del Consell de Ministres del Govern d'Espanya (1900-1954) procedien de famílies benestants i tenien estudis de dret o científicotècnics o eren militars. Josep Tarradellas, sense estudis superiors i com a representant de comerç i petit empresari, constituïa una anomalia.

En els relats autobiogràfics és habitual edulcorar el passat per maquillar o posar en relleu determinats episodis viscuts. De manera habitual d'això en diem «explicar batalletes». Vicenç Munné, per exemple, funcionari de la Generalitat durant el període republicà, quan concedia entrevistes a principis dels anys vuitanta s'atribuïa el fet d'haver organitzat els viatges de Macià a Madrid. En aquests episodis, com a funcionari de la Presidència que era, va participar-hi però amb un perfil molt més baix, ja que el responsable de dirigir aquests viatges va ser Tarradellas. L'any 1983, amb una tecnologia menys avançada que l'actual, el treball d'hemeroteca era costós, i la seva paraula li valgué perquè en la seva necro-

37. John G. CAWELT, *Apostles of the Self-Made Man: Changing Concepts of Success in America*, Chicago, The University of Chicago Press, 1965; Richard WEISS, *The American Myth of Success: From Horatio Alger to Norman Vincent Peale*, Urbana/Chicago, University of Illinois Press, 1988 (1969), i Irvine G. WYLLIE, *The Self-Made Man in America: The Myth of Rags to Riches*, Nova York, The Free Press, 1956 (1954).

logia constés com a organitzador d'aquests viatges.³⁸ No tenia més importància; havia aconseguit posar-se una medalla.

Quan en els anys vuitanta l'advocat Josep Benet va voler desacreditar el president Tarradellas i la seva trajectòria amb un volum en què pretenia mostrar les seves contradiccions, en va trobar moltes. Benet tenia interessos particulars per fer-ho, a banda de no haver aconseguit com desitjava la presidència de la Generalitat, i va usar les seves pròpies vivències i experiència com a historiador per esdevenir fiscal.

Va assenyalar amb grans escarafalls episodis que Tarradellas relatava. Per exemple, quan en començar la Guerra Civil havia anat a Lleida per, en nom del Govern català, recuperar el control de la ciutat en mans dels marxistes del POUM, Tarradellas havia descrit al periodista Manuel Ibáñez Escofet que s'havia trobat «sol davant el perill».³⁹ Benet, sense humor per entendre que el president es comparés amb Gary Cooper, va arribar a incloure l'episodi per desmentir-lo fins i tot en les seves memòries.⁴⁰

Però Benet no s'equivocava. En moltes ocasions, la música que tocava Tarradellas no casava amb la partitura. Passa que a diferència del que ell volia assenyalar, dibuixant un home que es contradeia i es corregia a si mateix i el qual calia condemnar per això, el president no ho feia per mer afany de protagonisme, ni tan sols perquè de gran se li confonguessin les dates, com encara assenyalen els seus incondicionals. Ho feia per modular la narració del passat segons el que ell creia que convenia a les acaballes dels anys setanta i inicis de la dècada dels vuitanta. Tarradellas no redibuixava el seu passat per explicar batalletes o posar-se medalles: Tarradellas feia política.

38. «Vicenç Munné Fités», *La Vanguardia*, 13-10-1983, p. 20; «Vicenç Munné, secretario del presidente Francesc Macià», *El País*, 13-10-1983, i «Vicenç Munné», *El Periódico de Catalunya*, 11-10-1983, p. 40.

39. Josep TARRADELLAS, *La Vanguardia*, 18-7-1986, p. 2, i Josep BENET, *Memòries: De l'esperança a la desfeta (1920-1939)*, Barcelona, Ed. 62, 2008, p. 233-236.

40. Josep BENET, *El president Tarradellas...*